

Lidia Derfert-Wolf
Biblioteka Główna Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy
Stowarzyszenie EBIB
lidka@utp.edu.pl

**XXXVI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
„Biblioteki medyczne wobec współczesnych wyzwań:
otwarta nauka – otwarta przestrzeń”**

Słowa kluczowe: otwarta nauka, przestrzenie biblioteczne, badania satysfakcji użytkowników, otwarte narzędzia

Kolejna – już trzydziesta szósta¹ – Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „[Biblioteki medyczne wobec współczesnych wyzwań: otwarta nauka – otwarta przestrzeń](#)”, odbyła się w dniach 16–19 września 2018 r. w Lublinie. Zorganizowała ją Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Celem konferencji było zaprezentowanie otwartości w czterech obszarach związanych z bibliotekami: w nauce (repozytoria, dostęp do publikacji naukowych, instytucjonalne polityki otwartości), w przestrzeni (budownictwo biblioteczne i zagospodarowanie przestrzeni), w bibliotece jako trzecim miejscu oraz wśród pracowników bibliotek.

Otwarcia konferencji dokonali Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – Renata Birska oraz Prorektor ds. Nauki – prof. dr hab. n. farm. Dariusz Matosiuk. Uczestnicy konferencji wysłuchali łącznie 21 referatów w czterech sesjach tematycznych oraz kilkunastu wystąpień sponsorów, nawiązujących do problematyki konferencji.

Wykład inauguracyjny zatytułowany *Miłość w medycynie, medycyna w miłości* składał się z dwóch prezentacji. Pierwszą – dotyczącą seksuologii i jej teoretyków w Polsce – przedstawiła Joanna Kacperczyk-Bartnik (Warszawski Uniwersytet Medyczny). Natomiast Marcin Bobiński (Uniwersytet Medyczny w Lublinie) zaprezentował wyniki najnowszych badań dotyczących seksualności Polaków. Pierwszą sesję związaną z tematyką konferencji – „Otwarta nauka, otwarci naukowcy?” rozpoczęli Jolanta Przyłuska, Anna Radomska i Marcin Laskowski z Biblioteki Naukowej Instytutu Medycyny Pracy, przedstawiając *Analizę otwartości polskich publikacji medycznych na podstawie bazy WoS*. Autorzy zbadali 93 715 publikacji autorów z 32 polskich instytucji medycznych, z lat 2002-2018. W analizowanym zbiorze wyodrębniono 33,81% prac opublikowanych w modelu open access. Publikacje z tego zbioru badano pod kątem: finansowania badań, na podstawie których powstały, czasopism, w których się ukazały (krajowych/zagranicznych oraz ich rangi według punktacji MNiSW), kategorii tematycznych WoS oraz opłat pobieranych za publikację. Patrycja Kurowska z Głównej Biblioteki Lekarskiej, w referacie *Czy bibliotekarz może stać na straży*

---

¹ Pierwsza konferencja z tego cyklu odbyła się w 1981 r. w Gdańsku i dotyczyła wymiany informacji o posiadanych zbiorach. Wykaz wszystkich spotkań: Konferencje problemowe bibliotek medycznych [online]. Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych. [Dostęp: 21.09.2018]. Dostępny w: <https://biblioteka.gumed.edu.pl/kdbaum/?strona=7>.

rzetelności badań naukowych?, na podstawie ciekawych przykładów przybliżyła problem nienaukowości i pseudonaukowości w publikacjach z zakresu medycyny. Zwróciła uwagę na patologiczne zjawiska, np. zmyślenia, fabrykacje i plagiaty. Zaproponowała również działania, jakie mogłyby być podejmowane przez bibliotekarzy, aby zabezpieczać rzetelność publikacji: odpowiednie etykietowanie w katalogach pozycji (popularnonaukowy, literatura niespecjalistyczna), szkolenia dotyczące plagiatu, prowadzenie polityki gromadzenia i rozpowszechniania publikacji, które okazały się wynikiem nieuczciwych badań. Kolejne wystąpienie – Małgorzaty Matery, Anny Zbijowskiej i Grzegorza Zająca z Biblioteki Medycznej UJ Collegium Medicum – dotyczyło funkcjonowania i perspektyw rozwoju Cyfrowej Biblioteki Medycznej, ze szczególnym uwzględnieniem bazy prac doktorskich liczącej obecnie 1210 pozycji udostępnianych na różnych zasadach (dostęp tylko w bibliotece lub dostęp nieograniczony). Prelegenci zwrócili uwagę na problemy związane z prawami autorskimi oraz przedstawili plany rozwoju kolekcji cyfrowej, w tym udostępnianie profili naukowców oraz linkowanie cytowań w bibliografiach załącznikowych prac doktorskich. Na zakończenie tej sesji Jolanta Przyłuska z Biblioteki Naukowej Instytutu Medycyny Pracy omówiła opracowanie i wdrożenie polityki w zakresie otwartego dostępu do publikacji i wyników badań w projekcie *Polska Platforma Medyczna: portal zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym*, realizowanym przez osiem ośrodków naukowych. Autorka określiła to działanie jako kamień milowy w drodze do otwartości i przedstawiła ścieżkę dojścia do wspólnej Polityki Otwartości Polskiej Platformy Medycznej i problemy powstałe w czasie jej tworzenia.

Bloki wystąpień merytorycznych pierwszego dnia zakończył spacer po Lublinie w czterech grupach tematycznych (Zagadki lubelskiej mieszczki, Mroczne historie Lublina, "Szlachetne zdrowie" po lubelsku i "Zasmakuj w Lublinie") oraz uroczysta kolacja.

Obrady drugiego dnia rozpoczęły się w ramach kolejnej sesji zatytułowanej "Otwarcie na użytkowników: ankieta satysfakcji (AFBN) jako narzędzie i źródło danych do analizy". Sesja była o tyle ciekawa, że wszystkie wystąpienia dotyczyły ogólnopolskich badań satysfakcji użytkowników bibliotek, prowadzonych w 2017 r. w ramach projektu Analiza funkcjonowania bibliotek naukowych, a omawiane wyniki badań dotyczyły łącznie pięciu bibliotek uczelni medycznych, w których zebrano razem 3200 ankiet. W pierwszym referacie Edyta Strzelczyk (Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej) i Lidia Derfert-Wolf (Biblioteka Główna Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy) przedstawiły cel tych badań, ich metodologię oraz udział bibliotek uczelni medycznych. Zaprezentowały również sam projekt AFBN oraz istotę analizy wskaźników funkcjonalności na kilku przykładach. W kolejnym wystąpieniu – *Badania przebiegły pomyślnie. Wynik pozytywny! Analiza na podstawie ankiet badania satysfakcji użytkowników* – Małgorzata Florianowicz, Małgorzata Gorczewska, Kamila Machowina i Jakub Rusakow z Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego przeanalizowali wyniki wspomnianych badań, skupiając się na mocnych stronach bibliotek medycznych wskazanych przez użytkowników i ukazując globalny wskaźnik satysfakcji (4,39) na tle średniej ocen we wszystkich 33 bibliotekach, które prowadziły badania (4,42). Z kolei Ewa Besztak, Edyta Filipczuk i Emilia Gołębiowska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie dokonały przeglądu wyników z tych badań pod kątem braku satysfakcji z usług bibliotecznych, pokazując powiązania z frekwencją i celami odwiedzin biblioteki. Na zakończenie Paulina Milewska z Centrum Informacyjno-Bibliotecznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi zaprezentowała sposoby promocji

badań satysfakcji użytkowników w bibliotekach medycznych i przykłady materiałów informacyjnych. Przedstawiła też kilka innych projektów, których celem było pozyskanie opinii użytkowników na temat usług bibliotecznych, np. akcję "Napisz list do swojej biblioteki".

Prezentacje w kolejnej sesji „Otwarta biblioteka – otwarty bibliotekarz” dotyczyły pracowników bibliotek. Jako pierwsza wystąpiła Anna Uryga (Biblioteka Medyczna UJ Collegium Medicum) przedstawiając w referacie *Biblioteka - organizacyjne wyzwania w ujęciu demograficznym. Scenariusze i strategie dla medycznych bibliotek uczelnianych* bardzo ciekawe prognozy dotyczące struktury zatrudnienia według wieku. Punktem wyjścia do rozważań było omówienie wyzwań bibliotek w przyszłości oraz cech trzech generacji (tzw. baby boomers, pokolenie X i Y, tzw. Milenialsi) na tle rozwoju bibliotek i wynikające z nich przeobrażenia pokoleniowe w bibliotekarstwie akademickim, poparte przykładami z najnowszej literatury zagranicznej. Z zaprezentowanych prognoz dotyczących struktury zatrudnienia w Bibliotece Medycznej UJ Collegium Medicum dowiedzieliśmy się, że 44% pokolenia X zacznie ok. 2025 r. masowo przechodzić na emeryturę i w związku z tym konieczna jest wcześniejsza kompensacja etatów dla młodszych generacji (między latami 2021-2023), aby móc przekazać wiedzę i otworzyć bibliotekę na rozwój. Monika Kubiak i Teresa Krzyżaniak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum w Bydgoszczy) opowiedziały o doświadczeniach bibliotekarzy na polu dziennikarskim czyli współpracy w redagowaniu biuletynu uczelnianego "Wiadomości Akademickie". Zaprezentowały historię pisma, role pełnione przez bibliotekarzy oraz tematykę pisanych przez nich tekstów. Ostatni tego dnia referat pt. *Biblioteka 3.0 - dokąd zmierzamy. Kierunki rozwoju bibliotek w XXI wieku*, wygłosił Marcin Walczak z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, wskazując na cechy tzw. biblioteki 3.0, kierunki zmian w bibliotekach, a także wynikające z tych zmian zagrożenia. Drugi dzień obrad zwieńczyła wycieczka do Zamościa i kolacja w regionalnej restauracji.

Poranna sesja trzeciego dnia konferencji dotyczyła otwartych narzędzi. Jako pierwszy głos zabrał Witold Kozakiewicz z Centrum Informacyjno-Bibliotecznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, prezentując doświadczenia z użytkowania w swojej bibliotece dwóch aplikacji przeznaczonych dla urządzeń mobilnych: BookMine oraz BrowZine. Pierwsza z nich pozwala uzyskać dostęp do katalogu bibliotecznego w systemach SirsiDynix i zarządzać własnym kontem, druga umożliwia korzystanie z licencjonowanych czasopism elektronicznych. Statystyki wskazują jednak na to, że nie ze wszystkich zasobów wygodnie korzysta się przy pomocy smartfonów, zatem pytanie postawione w tytule referatu *Czy jest apka do tego?* powinno zdaniem autora referatu brzmieć: czy jest potrzebna apka do tego? Agnieszka Milewska i Damian Rutkowski z Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, pozostając w nurcie nowoczesnych technologii w pracy bibliotekarza, omówili urządzenia mobilne, w które wyposażeni zostali pracownicy biblioteki w celu usprawnienia obsługi użytkowników i zarządzania zbiorami, a w szczególności zautomatyzowania statystyk wykorzystania księgozbioru czytelni. Tomasz Nowocień i Edyta Rogowska z Biblioteki Głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie przybliżyli uczestnikom konferencji temat zarządzania surowymi danymi badawczymi, w tym planu zarządzania tymi danymi (Data Management Plan, DMP), wskazując rolę bibliotekarzy w opracowywaniu DMP, np. udzielanie pomocy w zakresie danych badawczych i metadanych, tworzenie i wdrażanie dokumentów związanych z DMP czy prowadzenie szkoleń. O platformie *InterScienceCloud*, serwisie

informacji o działalności Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz elemencie Polityki Otwartości tej uczelni, mówiła Agnieszka Goszczyńska z Centrum Informacyjno-Bibliotecznego tej uczelni. W projekcie zakłada się zintegrowanie informacji o źródłowych danych badawczych, publikacjach i informacjach patentowych, usługach i aparaturze medycznej oraz zdigitalizowanych obiektach medycznych.

W ostatniej sesji – dość nowatorskiej na bibliotekarskich konferencjach branżowych, a wartej naśladowania – przedstawiono kilka 3-minutowych prezentacji, w bardzo zwięzły sposób omawiających:

- bieżące sprawy Europejskiego Stowarzyszenia ds. Informacji Medycznej i Bibliotek EAHIL (Witold Kozakiewicz z Centrum Informacyjno-Bibliotecznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi),
- Polską Platformę Medyczną PPM (Renata Sławińska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu),
- pokoje do pracy grupowej i indywidualnej w bibliotece (Daniel Czeszek z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu),
- pozazawodowe zainteresowania bibliotekarzy (Michał Drożdż z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie),
- rośliny w przestrzeni bibliotecznego (Aleksandra Piernikarska, Dorota Szczerbiak-Lis i Anastazja Śniechowska-Karpińska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie).

Obrady zakończyła dyskusja panelowa "Otwartość w nauce", do której zostali zaproszeni: lek. med. Piotr Gajda (doktorant Uniwersytetu Medycznego w Lublinie), lek. med. Michał Pasternak (twórca otwartego oprogramowania Bibliografia Publikacji Pracowników, Lublin), Jolanta Przyłuska (Instytut Medycyny Pracy w Łodzi) oraz Anastazja Śniechowska-Karpińska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie). Na początku poruszono temat korzyści dla autorów, wynikających z publikowania w otwartym dostępie, wśród których paneliści wymieniali większą popularność i wzrost cytowań, ale również możliwość korzystania z innych otwartych publikacji. Następnie przedstawiono analizę licencji wybieranych przy deponowaniu rozpraw doktorskich na przykładzie prac archiwizowanych w Bibliotece Cyfrowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, na podstawie której widać było spadek prac przekazywanych na otwartych licencjach. Przyczyn tej sytuacji uczestnicy dyskusji upatrywali w braku u autorów wiedzy i świadomości na temat idei open access (OA) i korzyści w niej wynikających, niechęci do dzielenia się wiedzą, jak również – być może – niezadowolającej autorów jakości prac. Paneliści zapytani o to, kto powinien szkolić w zakresie OA i promować otwartość w nauce, wymieniali bibliotekarzy i promotorów prac dyplomowych. W dyskusji zwracano też uwagę na mentalność autorów ze środowiska medycznego, którzy są raczej zamknięci na „uwolnienie” publikacji. W podsumowaniu podkreślono znaczenie korzystania z wiarygodnych serwisów udostępniających w wolnym dostępie publikacje wysokiej jakości oraz wpływ promocji i szkoleń w zakresie OA, a także wymagań w grantodawców co do udostępniania publikacji w modelu OA na dalszy rozwój otwartości w nauce.

Konferencja była kolejną okazją do rozważania problemów ważkich dla bibliotek medycznych, jak również możliwością spotkania i rozmów kularowych w tym środowisku. Jednak poruszane tematy (otwartość w nauce, technologie w obsłudze użytkowników, badania satysfakcji, realizacja projektów, itp.) były na tyle uniwersalne i istotne dla wszystkich bi-

bliotek akademickich, że korzyści odnieśli z pewnością również uczestnicy z innych instytucji niż medyczne. Równie ciekawe dla całego środowiska będą z pewnością zapowiadane materiały konferencyjne. Konferencja została doskonale zorganizowana zarówno pod względem merytorycznym, jak i logistycznym oraz zapewnienia wielu wrażeń na imprezach towarzyszących. Obrady toczyły się w Auli Collegium Novum Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, w sąsiedztwie nowoczesnego Centrum Spotkania Kultur.